

1 Keskustanaisten periaatteellinen toimintasuunnitelma 2 2015-2017

3 4 Arjen rohkeutta

5
6 Keskustanaisten toiminta perustuu keskustalaisiin arvoihin ja maailmankuvaan. Tasa-arvo ja sivistys ovat
7 toiminnan keskiössä. Toiminnalla pyritään edistämään kansanvaltaa, paikallista aloitteellisuutta ja
8 yhteisöllisyyttä, suvaitsevaisuutta, hengellisiä arvoja ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä terveitä
9 elämäntapoja. Tavoitteiden kärkinä ovat tasa-arvo työssä ja yhteiskunnassa, naisten asema Suomessa ja
10 maailmalla, perheiden asiat sekä ihmisoikeudet.

11 12 Hyvinvointia erilaisiin, samanarvoisiin koteihin

13 Meitä on erilaisia perheitä, pariskuntia, yksineläjiä, nuoria ja vanhuksia. Kaikki ovat samanarvoisia ja kaikilla
14 tulisi olla samanlaiset mahdollisuudet. Toimeentulo, työ- ja perhe-elämän yhdistäminen ja jaksaminen ovat
15 keskeisiä asioita, joiden ongelmat koskettavat laajasti yhteiskunnassa. Keskustanaisten tavoitteena on, että
16 jokaisella perheellä on mahdollisuus omanlaiseensa elämään eivätkä yhteiskunnan rakenteet estä tai rajoita
17 kenenkään elämää.

- 18
- 19 • Lapsiperheiden toimeentuloa on parannettava
- 20 • Vanhempainvapaisiin malli, joka on joustava ja kannustaa tasaamaan vapaita vanhempien kesken
- 21 • Lapsiperheiden palveluiden on tuettava erilaisia perheitä
- 22 • Lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyyn ja tukipalveluihin on panostettava
- 23 • Ikäihmisten hyvä vanhuus pitää turvata
- 24

25 Perheiden toimeentulo

26 Köyhyydestä kärsivät erityisesti yksinhuoltajaperheet, monilapsiset perheet, perheelliset opiskelijat ja
27 perheet, joita on kohdannut työttömyys. Omaishoitajien matala toimeentulo hankaloittaa arkea, joka on
28 raskas läheisen sairauden tai vamman takia. Erilaiset perheet ja taloudet ovat yhä moninaistumassa ja tämä
29 tulisi huomioida kaikessa päätöksenteossa.

30 Sosiaaliturvan tulee aidosti varmistaa erilaisten perheiden toimeentulo sekä ennaltaehkäistä erityisesti
31 lasten syrjäytymistä. Lasten eriarvoistumista tulee ehkäistä tarjoamalla kaikille lapsille mahdollisuus
32 harrastuksiin. Opiskelevien vanhempien toimeentulon taso ei saa olla este opiskelun loppuunsaattamiselle
33 tai sulkea vanhemmuuden mahdollisuutta pois opiskelijoilta.

34 Yhden tulonsaajan talous on epävarmassa asemassa. Yhteiskunnan rakenteiden ja päätösten tulee
35 huomioida yksinhuoltajat ja yhden hengen taloudet. Lapsilisa tulee edelleenkin säilyttää universaalina
36 lapsiperheiden tukena.

37 Työ- ja perhe-elämä yhdessä

38 Työelämää tulee kannustaa joustaviin työtapoihin, joilla parannetaan työ- ja perhe-elämän
39 yhteensovittamista. Palveluiden tulee tukea kaikkien perheiden elämää.

40 Vanhempainvapaiden epätasainen jakautuminen vaikuttaa molempien vanhempien elämään ja rooleihin
41 perheessä. Molempien vanhempien tulisi olla yhtäläillä lapsen arjessa läsnä. Nykyistä joustavampi
42 vanheimpainvapaamalli ja asennemuutos sekä perheissä että työpaikoilla antaisi perheille mahdollisuuden
43 jakaa vapaita ja lasten hoitoa tasaisemmin vanhempien kesken. Myös opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus
44 vanhempainvapaaseen kuten muillakin vanhemmilla.

45 Verovähennysoikeus yrittäjäperheen alle 10-vuotiaan sairaan lapsen hoidon järjestämisestä aiheutuviin
46 kustannuksiin helpottaisi työn ja perheen yhteensovittamista. Oikeus osittaiseen hoitorahaan tulisi
47 laajentaa myös yrittäjiin. Päivähoitopalveluilla ja kouluikäisten lasten aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnalla
48 helpotetaan lapsiperheiden arkea. Kotiapu- ja kotitalousvähennyksen laajentaminen koskemaan myös
49 isovanhempien lapsilleen ostamia palveluita helpottaa perheiden arkea.

50

51 **Perheiden hyvinvointi**

52 Huolehtimalla perheiden hyvinvoinnista ja jaksamisesta voimme ennaltaehkäistä erilaisia ongelmia.
53 Perheiden elämää tulee tukea jo varhaisessa vaiheessa, ennen tilanteiden kärjistymistä. Perheille tulee olla
54 tarjolla kotiapua ilman perheen lastensuojelun asiakkuutta. Apua henkiseen hyvinvointiin tulisi olla
55 saatavilla perheen stressiä helpottamaan.

56 Perheväkivalta on edelleen vaiettu, mutta todellinen asia suomalaisessa yhteiskunnassa. Väkivallan uhrien
57 auttamiseen tulee panostaa ja varmistaa, että esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan työntekijöillä on
58 osaamista tunnistaa perheväkivallan merkit ja resurssit puuttua siihen ensi tilassa. Turvakotien resurssien
59 täytyy olla riittävät ja palveluiden tulee olla kaikkien saatavilla. Vähemmistöjen ja muiden erityisryhmien,
60 kuten vammaisten tarpeet tulee huomioida väkivallan uhrien auttamisessa ja turvakotipalveluissa. Suomen
61 on käynnistettävä Istanbulin sopimuksen velvoittamat toimenpiteet välittömästi.

62 Lähisuhdeväkivaltaan usein liittyvä alistaminen ja toistuva väkivalta tekevät uhrista haavoittuvaisen ja
63 pelokkaan. Sovitteluun ohjattujen lähisuhdeväkivaltatapausten määrä on viime vuosina kasvanut rajusti, ja
64 sovitteluun on ohjattu myös törkeitä pahoinpitelytapauksia sekä raiskauksia. Lähisuhdeväkivaltatapaukset
65 eivät sovi sovitteluun, sillä sovittelun ideologia, jossa rikos ymmärretään konfliktiksi tekijän ja uhrin välillä,
66 ohittaa väkivaltaisissa parisuhteissa tyypillisen tekijän harjoittaman laajan kontrolloinnin ja painostuksen ja
67 osapuolten epätasa-arvoisuuden. Pahimmillaan uhri ei uskalla kieltäytyä sovittelusta ja sovittelu
68 traumatisoi uhrin uudelleen. Istanbulin sopimuksen ja Naisiin kohdistuvan syrjinnän vastaista sopimusta
69 valvovan CEDAW-komitean suositusten mukaisesti sovittelu on kiellettävä lähisuhdeväkivaltatapauksissa.

70 Väestön ikääntyessä on panostettava siihen, että ikäihmisillä on työelämän jälkeenkin mahdollisuus
71 aktiiviseen elämään. Kun ikäihminen pysyy aktiivisena mahdollisemman pitkään, tukitoimet maksavat
72 nopeasti itsensä takaisin. Kotona asuminen tukee aktiivisena pysymistä ja erityisesti pariskunnille tulisi
73 antaa mahdollisuus asua kotona tai vähintäänkin yhdessä. Tukemalla ikäihmisten toimeliaisuutta
74 ehkäisemme yksinäisyyttä ja siitä joskus seuraavia alkoholismia ja itsemurhia.

75

76 **Tasapuolinen oikeus työhön ja koulutukseen**

77 Jokaisella tulee olla kykyjensä mukaisesti oikeus osallistua työelämään ja tienata elantonsa. Mahdollisuus
78 ansaita elantonsa ei saa olla kiinni ihmisen taustasta, sukupuolesta tai ulkonäöstä eikä näillä saa olla
79 vaikutusta toimeentulon tasoon.

80

- 81 • Vammaisten ja osatyökykyisten työllistymismahdollisuuksiin on panostettava
- 82 • Maahanmuuttajia on tuettava koulutukseen ja töihin hakeutumisessa

- 83 • Kiusaamisen lopettamiseen on panostettava määrätietoisesti mm. koulutuksella
- 84 • Samapalkkaisuusohjelmaa on tehostettava
- 85 • Koulutus- ja ammattialojen sukupuolijakaumaan on puututtava asennekasvatuksella
- 86 • Yrittäjille on luotava valtakunnallinen sijaisjärjestelmä
- 87 • Vapaan sivistystyön resurssit on turvattava koko Suomessa

88
89

90 **Kaikkien mahdollisuus työhön**

91 Työelämän ja sen asenteiden kiristyessä vammaisten ja osatyökykyisten on entistä vaikeampi työllistyä.
92 Sosiaaliturva ja muut rakenteet eivät tue riittävästi joustavia ja erilaisiin elämäntilanteisiin sopivia
93 järjestelyitä.

94 Mahdollisuus kokea olevansa hyödyllinen kuuluu kaikille, mutta vammaisten kohdalla sorrutaan liian usein
95 sosiaalihuolloksi laskettavaan työtoimintaan oikean työn sijaan. Työtoiminta, josta ei saa kunnon palkkaa
96 antaa vammaiselle kuvan hänen hyödyttömyydestään, passivoi ja syrjäyttää yhteiskunnasta. Yrityksiä on
97 kannustettava palkkaamaan vammaisia ja osatyökykyisiä töihin sekä helpotettava tarpeellisia
98 erityisjärjestelyjä.

99 Maahanmuuttajien kielen- ja työnhakutaitojen oppimiseen tulee suunnata resursseja.
100 Maahanmuuttajanuorten koulutukseen hakeutumista tulee tukea ja tarjota valmentavia opintoja
101 korkeakoulutukseen hakeutuville. Myös Suomessa syntyneiden etnisten ja muiden vähemmistöjen asemaa
102 työelämässä tulee tutkia ja parantaa.
103

104 **Hyvinvointi**

105 Kiusaaminen jättää lapseen ja nuoreen usein elinikäisen arven ja vaikuttaa itsetuntoon vielä pitkään
106 kouluelämän jälkeenkin. Koulukiusaamisella tulee olla ehdoton nollatoleranssi. Opettajille on varmistettava
107 riittävät resurssit puuttua kiusaamiseen. Täydennyskoulutuksella ja kehittämällä opettajakoulutusta
108 varmistetaan opettajien osaaminen puuttua ja ennaltaehkäistä kiusaamista. Varhaiskasvatuksesta alkavalla
109 asennekasvatuksella voimme varmistaa että lapset ja nuoret hyväksyvät erilaisuuden ja osaavat kohdata
110 erilaista käyttäytymistä.

111 Työpaikkakiusaaminen on yksi syy masennukseen ja työmotivaation laskuun. Syrjintään työssä on
112 puututtava ja esimiesten valmiuksia puuttua työpaikkakiusaamiseen parannettava. Työpaikoilla kohdataan
113 väkivaltaa tai sen uhkaa päivittäin. Työntekijöiden työturvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota ja varmistaa
114 työntekijöiden itsesuojeluosaaminen. Työhyvinvointia tulee edistää entistä paremmin mm.
115 vuorotteluvapaiden, työaikojen järjestelyn ja ennaltaehkäisevän terveydenhuollon avulla.
116

117 **Tasa-arvo työelämässä ja koulutuksessa**

118 Yksi suurimmista syistä naisten ja miesten välisiin palkkaeroihin on ammatillinen eriytyminen. Naiset
119 hakeutuvat herkemmin matalapalkkaisille aloille ja naisten palkka samoista töistä on miehiä matalampi.
120 Nuorten naisten vaikea työllistyminen johtaa pätkittäiseen työuraan ja siten matalampaan
121 palkkakehitykseen ja eläkekertymään.

122 Asenteet lähtevät kasvatuksesta ja niihin tulee kiinnittää huomiota heti varhaiskasvatuksessa. Opettajien ja
123 muiden kasvatustammattilaisten koulutukseen tulee sisällyttää sukupuolisensitiivistä osaamista.
124 Oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää huomiota alojen sukupuolittuneisuuteen ja nuoria tulee rohkaista
125 hakeutumaan juuri heitä kiinnostavalle alalle.

126 Samapalkkaisuusohjelmaa tulee jatkaa ja varmistaa palkkauksen läpinäkyvyys. Nuorten naisten
127 työmarkkina-aseman parantamiseksi tulee harkita työnantajille maksettavaa kertakorvausta jokaista
128 äitiyslomalle jäävää kohti. Tämä helpottaisi myös yrittäjien asemaa naisvaltaisilla aloilla.

129
130 Tasa-arvokehityksen kannalta oleellisen tutkimustiedon tuottaminen tulee varmistaa.
131

132 Yrittäjyys

133 Yrittäjillä ja itsensä työllistäjillä tulot jäävät usein alhaisemmiksi kuin palkansaajilla. Yrittäjyyden edellytyksiä
134 tulee parantaa ja yrittäjien sosiaaliturvaa sekä muita tukipalveluita kehittää.

135 Yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä tulee madaltaa alkaen yrittäjyyttä edistävästä koulutuksesta kaikilla
136 koulutusasteilla. Yritysten toimintaedellytyksiä tulee edistää keventämällä byrokratiaa. Työllistämisen
137 kustannuksia on alennettava niin, että erityisesti ensimmäisen työntekijän palkkaaminen helpottuisi.

138 Useimmiten yksinyrittäjän sairastuminen katkaisee yritystoiminnan ainakin väliaikaisesti. Tämän
139 välttämiseksi 66 prosenttia yksinyrittäjistä ilmoittaa työskennelleensä viimeisen vuoden aikana sairaana.

140 Yrittäjien sijaispalvelujärjestelmän laajentaminen valtakunnalliseksi parantaisi yrittäjien hyvinvointia.
141

142 Kaikki mukaan ottava yhteiskunta

143 Keskustanaisten tavoitteena on yhteiskunta, jossa kaikki ovat tasa-arvoisia ja kaikki otetaan mukaan.
144 Nuorten syrjäytyminen on jokaisen syrjäytyneen kohdalla henkilökohtainen tragedia. Naisten
145 mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnassa eivät vielä ole tasa-arvoiset ja tasa-arvon saavuttamiseksi
146 tulee tehdä töitä.
147

- 148 • Koko ikäluokalle suunnatut tulevaisuuskutsunnat tulee aloittaa
  - 149 • Seksuaalirikosten tunnusmerkistöä on tarkennettava
  - 150 • Sukupuolikiintiöt tulee ottaa käyttöön mahdollisimman laajasti korkeilla johtopaikoilla
  - 151 • Nuorten äänestysaktiivisuuteen tulee panostaa
  - 152 • Lähipalvelut tulee turvata
- 153

154 Syrjäytyminen

155 Jokainen syrjäytynyt nuori on liikaa, jokaisella on oikeus löytää oma paikkansa yhteiskunnassa. Nuorten
156 syrjäytymisen takana on paljon erilaisia syitä, jokainen tarina on yksilöllinen. Oleellisinta on ennaltaehkäistä
157 ongelmia varmistamalla, että jokaisella nuorella on tarvittavat palvelut ja tukiverkostot käytössään.

158 Oppilaanohjaukseen, kuraattorin palveluihin sekä nuorten terveydenhuoltoon tulee varmistaa riittävät
159 resurssit. Koko ikäluokalle suunnatuilla tulevaisuuskutsunnoilla kiinnitetään huomiota nuoren elämään ja
160 sen suuntaan. Nuorten mielenterveystyöhön tulee suunnata resursseja.

161 Maahanmuuton lisääntyessä meidän tulee varmistaa, että kaikki pääsevät osallisiksi yhteiskunnassa.
162 Kotoutumista helpottavilla palveluilla, kuten kielten ja kulttuurin opetuksella voimme varmistaa
163 maahanmuuttajien paremmat mahdollisuudet verkostoitumiseen uudessa kotimaassa. Kotouttamisessa ei
164 kuitenkaan ole kyse suomalaisesta kouluttamisesta vaan kaikilla on oikeus omaan kulttuuriinsa. Nuorten
165 kotouttamiseen tulee kiinnittää huomiota ja tukea heidän kouluun hakeutumistaan.
166

167 Oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen

168 Ruumiillinen koskemattomuus tulisi olla itsestäänselvyys sivistyneessä yhteiskunnassa. Henkilön oma
169 päätös ja lupa tulisi aina olla lähtökohta ja seksuaalinen hyväksikäyttö tulee tunnistaa itsessään väkivallaksi.
170 Lakia tulee säätää niin, että se ennaltaehkäisee ihmisoikeusrikkoksia ja suojaa kaikkien seksuaalista
171 itsemääräämisoikeutta.

172 Seksuaalirikosten tunnusmerkistö tulee muuttaa siten, että ilman suostumusta tapahtunut yhdyntä on aina
173 raiskaus riippumatta käytetyn väkivallan määrästä ja raiskaus on määritelmällisesti seksuaalisen
174 itsemääräämisoikeuden loukkaus. Suostumuksen puute raiskauksen kriteerinä ohjaa myös yhteiskunnan
175 ilmapiiriä ja toimii ko. rikoksia vähentävästi. Ruumiillinen koskemattomuus ja itsemääräämisoikeus on
176 turvattava myös sukupuoltaan korjaavien kohdalla. Pakkosterilisaatio ja muut syrjivät ja ihmisoikeuksia
177 loukkaavat käytänteet on lopetettava.

178

179 Kaikki vaikuttamassa

180 Miesten ja naisten tasavertainen edustus ja osallistuminen päätöksentekoon eivät toteudu ja nuoret
181 kokevat äänestämisen hyödyttömäksi. Jos ihminen kokee mahdottomaksi vaikuttaa omaan elämäänsä tai
182 ympäristöönsä, voi se aiheuttaa ulkopuolisuuden tunnetta ja voi johtaa yhteiskunnan ja sen sääntöjen
183 vieroksumiseen.

184 Naisten ja miesten osallistuminen päätöksentekoon kaikilla aloilla vahvistaa demokratiaa. Kiintiösäännön
185 käyttöönottoa tulee harkita kaikilla päätöksenteon aloilla, joilla toisen sukupuolen osuus on alle kolmannes.
186 Vaalien ehdokasasettelulla on oleellinen merkitys sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttamiseksi
187 päätöksenteossa. Kaikessa lainsäädännössä ja päätöksenteossa on huomioitava sukupuolivaikutukset.

188 Nuorten aktiivisuuteen tulee panostaa vaikuttamiskasvatuksella kouluissa ja äänestysikärajan laskulla.
189 Nuorten tulee myös antaa löytää omat tapansa osallistua ja vaikuttaa. Vähemmistöjen osallistuminen
190 päätöksentekoon on tärkeää ja kaikessa vaikuttamistyössä tulisikin huomioida kansalaisten kattava
191 edustus. Moniperustainen syrjintä, joka on syrjintää useammasta syystä johtuen (esim. etninen tausta ja
192 uskonto ja sukupuoli) on uudessa yhdenvertaisuuslaissa kielletty. Uuden lain vaatimus yhdenvertaisuuden
193 edistämisestä koskee myös kuntia. Lain toteutumista on seurattava aktiivisesti ja
194 yhdenvertaisuusvaltuutetulle taattava riittävät resurssit oman valvontatehtävänsä hoitamiseen.

195

196 Alueellinen tasa-arvo

197 Suomi eriarvoistuu, kun toisaalla ihmiset elävät asuntopulassa ja toisaalla palvelut ovat
198 saavuttamattomissa. Ihmisten elämänlaatu ei saa olla asuinpaikasta kiinni, vaan kaikilla tulee olla
199 yhdenvertaiset mahdollisuudet tasapainoiseen elämään.

200 Työpaikkojen sijoittumista koko maahan tulee kannustaa. Lähipalveluiden saatavuuteen tulee kiinnittää
201 huomiota ja erityisesti lasten ja nuorten koulunkäynti- ja harrastemahdollisuudet tulee huomioida. Nuorten
202 tulee olla mahdollista opiskella vielä toisen asteen koulutus vanhempien luona asuen ja
203 korkeakouluverkoston täytyy olla myös alueellisesti kattava.

204 Asuntojen tarve suurissa kaupungeissa kasvaa jatkuvasti. Erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla pienten ja
205 edullisten asuntojen pula on suuri. Pääkaupunkiseuduilla asuntojen ja erityisesti pienten asuntojen
206 tuotantoon tulee panostaa ja muuttaa esimerkiksi tarpeetonta toimistotilaa asunnoiksi.

207

208 **Yhteisöllisyys yhteiskunnan voimavarana**

209 Yhdessä tekemällä me luomme parempaa huomista. Tapahtui yhdessä tekeminen sitten talkoissa,
210 yhdistyksessä tai vapaaehtoistyönä sen tulee olla kaikille mahdollista eikä sitä tule rajoittaa turhalla
211 byrokratialla.

212 Vapaaehtoistyö tukee monia hyvinvointiyhteiskunnan palveluita, joita ei verovaroin pystytä järjestämään.
213 Vapaaehtoistyö luo hyvinvointia sekä sen tekijälle että vastaanottajalle. Työttömien mahdollisuus
214 vapaaehtoistyöhön on varmistettava. Vapaaehtoisille tulee olla mahdollisista tarjota ruokaa ja korvata
215 matkakuluja ilman, että byrokratia estää sen. Talkootyötä ei jatkossakaan pidä katsoa veronalaiseksi työksi.
216

217 **Yhteinen vastuumme maailmasta**

218 Keskustanaiset näkevät tärkeäksi myös kansainvälisen vaikuttamisen. Niin kauan kuin yksi ihminen ei ole
219 tasa-arvoinen, kukaan ei ole tasa-arvoinen. Niin kauan kun yhden ihmisen ruumista ei kunnioiteta
220 yksityisenä ja pyhänä, niin kauan on meillä töitä ihmisoikeuksien eteen. Naisen asemaan myös Suomen
221 ulkopuolella sekä ihmiskauppaan täällä ja muualla on puututtava.
222

- 223 • Panostamalla kehitysyhteistyössä naisten ja tyttöjen koulutukseen parannetaan naisten asemaa
  - 224 • Seksin osto on kriminalisoitava
- 225

226 **Naisten asema**

227 Naisten mahdollisuudet kouluttautua, hankkia elantoa perheelleen tai edes päättää omasta ruumiistaan
228 ovat joissain maissa ja kulttuureissa todella rajoitetut. Kouluttamalla, sivistämällä ja mahdollistamalla
229 naisten yrittäjyys tai muu elannon ansaitseminen pystytään vähentämään sukupuolitauteja, tyttöjen
230 sukuelinten silpomista ja lapsiavioliittoja.

231 Suomen tulee panostaa naisten mahdollisuuksiin ja ihmisoikeuksien toteutumiseen kehitysyhteistyössä.
232 Kehitysyhteistyön osuus BKT:stä tulee olla 0,7 % ja suurempi osa siitä tulisi ohjata naisten ja tyttöjen
233 koulutukseen. Kriisialueille annettavassa tuessa on huomioitava naisten tarpeet ja auttajien koulutuksessa
234 tulee huomioida sukupuolisensitiivisyys.
235

236 **Ihmiskauppa ja prostituutio**

237 Nais- ja lapsikauppa on nopeimmin kasvava rikollisuuden muoto. Ihmiskauppa ja siihen usein liittyvä
238 prostituutio alentavat kaikkien ihmisarvoa tekemällä ruumiista kauppavarana. Ihmiskaupan uhreille tulee
239 luoda tukijärjestelmät ja todistajia tulee suojella myös kansainvälisesti. Kriminalisoimalla seksin ostamisen
240 annamme yhteiskunnassa vahvan viestin, että kenenkään ruumis ei ole toisen omaisuutta, eikä
241 ostettavissa, vaan arvokas asia. Rajavalvontaan tulee suunnata varoja joilla helpottaa ihmiskaupan
242 tunnistamista.
243

244 **Maapallon kestävyys**

245 Tarvitsemme yhteisiä päätöksiä ja toimia joilla pidämme yhteisestä kodistamme huolta. Uusiutuvan
246 energian käyttö ja luonnonvarojen järkevä hyödyntäminen ovat avainasemassa tässä. Kotimaiseen ruokaan
247 panostaminen on sekä suomalaisten että luonnon etu.

248 Energian tuotannossa uusiutuvien energialähteiden käyttöön on panostettava enenevässä määrin ja
249 samalla luovuttava mm. hiilen käytöstä mahdollisimman nopeasti. Muiden uusiutumattomien
250 energialähteiden käytöstä tulee luopua pitkällä aikavälillä.

251 Tuotteiden kuljetus maasta toiseen kuluttaa energiaa ja suosimalla kotimaisia tuotteita työllistämme
252 suomalaisia. Valtion ja kuntien tulee itse panostaa suomalaisen ruuan tarjoamiseen ja esimerkiksi
253 kouluruokaloissa tulisi olla tarjolla pääosin vain suomalaista ruokaa.